

BÖLGESEL KALKINMA SÜRECİNDE CİNSİYET EŞİTLİĞİNİN ÖNEMİ: KASTAMONU İLİ DURUM ANALİZİ

Orhan Kandemir

Kastamonu Üniversitesi,
İİBF, İktisat Bölümü,
Yrd. Doç. Dr.,
okandemir@kastamonu.edu.tr

Murat Kürkcü

Maliye Uzmanı, Maliye Bakanlığı, Muhasebat Genel Müdürlüğü,
Dr.,
murat_kurkcü@hotmail.com

Özet

Bölge ya da ülkelerde var olan cinsiyet eşitsizlikleri, ilgili ülkelerin sosyal kalkınmaları önündeki en önemli engellerden birisi olarak görülmektedir. Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP), 2015 yılı İnsani Gelişme Raporunda, Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği endeksine göre Türkiye dünya ülkeleri arasında 71. sırada yer almaktadır. Bu durum 2015 yılı itibari ile (Satın Alma Gücü Paritesine Göre, GSYH) dünyanın en büyük 17. ekonomisine sahip olan Türkiye'nin, ekonomik gücünü önemli bir sosyal kalkınma ölçüsü olan cinsiyet eşitliğine tam olarak yansıtamadığının göstergesidir. Bu çerçevede çalışmanın amacı Kastamonu İli özelinde cinsiyet eşitsizliklerini eğitim, istihdam ve siyaset (temsil) gibi temel alanlarda ortaya koyarak, ülkenin cinsiyet eşitliği yönünden genel durumunun iyileşmesine katkıda bulunmaktır.

Anahtar Kelimeler: Cinsiyet Eşitsizliği, Sosyal Kalkınma, Kastamonu

Alan Tanımı: İktisadi Kalkınma (İktisat)

**THE IMPORTANCE OF GENDER EQUALITY IN REGIONAL
DEVELOPMENT PROCESS: THE SITUATION ANALYSIS OF
KASTAMONU PROVINCE**

Abstract

Gender inequalities existing in the regions or countries are seen as one of the most important obstacles in front of the social development of the countries concerned. According to the gender inequality index of the United Nations Development Programme (UNDP) human development report 2015, Turkey is ranked as the seventy first among countries of World. This situation is an indication that (according to purchasing power parity, GDP), which has the world's 17th largest economy by the year 2015, Turkey doesn't fully reflect its economic power on the gender equality which is an important social development dimension. The purpose of work within this framework is to contribute to the improvement of the overall situation in the country in terms of gender equality by putting forward gender inequalities in key areas, such as education, employment and politics (representation) Kastamonu province in particular.

Key Words: *Gender Inequality, Social Development, Kastamonu*

JEL Code: *O10, R13.*

1. GİRİŞ

Tarihsel süreçte kadınlar cinsiyet ayrımcılığı ve bunun sonucunda eşitsizliklerle karşı karşıya kalmışlardır. Bu nedenle erkeklerden daha düşük statüde görülerek, erkeklere göre daha düşük haklara sahip olmuşlardır. Günümüzde birçok ülkede eşitliğe yönelik politika uygulamaları sayesinde önemli gelişmeler kaydedilmesine karşın, kadınlar hala ayrımcılığa maruz kalarak, cinsel istismar ve aile içi şiddet gibi olumsuz koşullarla karşılaşmaktadırlar. Tabiki bu sorunlarda toplumların sahip olduğu geleneksel cinsiyet rolleri etkili olmaktadır (Demirbilek, 2007:25). Buna karşın, özellikle insan haklarının vazgeçilmez bir hak olarak kabul edildiği gelişmiş ülkelerde, kadınların erkeklerle eşit haklara sahip olmaları, artık insan haklarının bir gereği olarak değerlendirilmekte, dolayısıyla da kadınların siyasi, sosyal, kültürel ve ekonomik hayata katılım gibi alanlarda tüm haklardan erkeklerle eşit şekilde yararlanmaları gerektiği kabul edilmektedir (KSGM, 2008:9).¹

¹ KSGM: T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü.

Bu bağlamda çalışmada, Kastamonu İli özelinde cinsiyet eşitsizliğinin ayrıntılı analiz edilmesi suretiyle, Türkiye geneline yönelik ileride yapılacak çalışmalara ışık tutulması hedeflenmiştir. Bu çerçevede çalışmada öncelikle cinsiyet eşitliğinin kalkınma için neden önemli olduğuna değinilmiş daha sonra cinsiyet eşitsizliğinin ölçümünde kullanılan önemli uluslararası endeksler ele alınmış ve bu endeksler bağlamında Türkiye'nin mevcut durumu değerlendirilmiştir. Sonraki aşamada çalışmamızın esas araştırma alanını oluşturan Kastamonu İlinin cinsiyet eşitsizliği yönünden durumu analiz edilerek çıkan sonuçlar yorumlanmıştır.

2.CİNSİYET EŞİTLİĞİNİN KALKINMA İÇİN ÖNEMİ

Cinsiyet eşitsizliği, kalkınma sürecinde ülkelerin önünde bir engel olarak görülmekte ve bu nedenle de eşitsizliğin azaltılması için yoğun bir çaba harcanmaktadır. Bu nedenle gerek ulusal gerekse uluslararası düzeyde belirlenen kalkınma hedeflerinin merkezine cinsiyet eşitsizliğinin azaltılması hedefi konulmaktadır.

2000 yılında kabul edilen Binyıl Kalkınma Hedeflerinde sekiz temel amaç belirlenmiş olup bu amaçlardan üçüncüsü; “Kadınların Konumunu Güçlendirmek ve Cinsiyet Eşitliğini Sağlamak” olarak belirlenmiş ve bu alandaki göstergeler olarak; tüm eğitim kademelerinde (ilk, orta ve yükseköğretimde) kadınların eğitime katılım durumları, tarım dışı sektörlerde ücretli olarak çalışan kadınların oranı ve parlamentoda kadın milletvekillerinin oranı dikkate alınmıştır (DPT ve Birleşmiş Milletler Mukim Koordinatörlüğü, 2010: 66; UN, 2014).

Binyıl Kalkınma Hedeflerinde çözülmesi gereken sorunların önemli oluşu nedeniyle bu sekiz hedefe ulaşmak için dünya ülkeleri arasında o güne kadar görülmemiş bir işbirliği ortaya çıkmış ve 2015 yılına gelindiğinde ulaşılmak istenen hedeflerin çoğunun gerçekleştirildiği görülmüştür. Ancak elde edilen bu genel başarılar ayrıntıya inildiğinde ortaya çıkan problemlerin varlığını gizleyememiştir. Çünkü küresel verilere bakıldığında eşitsizlikler, yoksulluklar azalırken yerel dengesizlikler şiddetlenmiştir. Genel manada ülkeler arası dengesizlikler azalmakta ancak merdivenin en altındakiler, örneğin kadınlar bu gelişmelerin dışında kalabilmektedir (Eşkinat, 2015:18).

Bu nedenle Bin Yıl Kalkınma Hedeflerinin devamı olarak, New York'taki Birleşmiş Milletler Genel Merkezinde 25-27 Eylül 2015 tarihlerinde gerçekleştirilen BM Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesinde, “2030 Sürdürülebilir

Kalkınma Hedefleri” 193 ülkenin imzası ile kabul edilmiştir. Bu yeni hedefler ile daha geniş özgürlük anlayışı içerisinde dünya barışının güçlendirilmesi amaçlanmıştır. Zirvede belirlenen 17 sürdürülebilir kalkınma hedeflerinden beşincisi, yine çalışma konumuz olan “Toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak ve kadınların ve kız çocuklarının toplumsal konumlarını güçlendirmek” olarak belirlenmiştir (<http://unesco.org.tr/dokumanlar/duyurular/skh.pdf>). Bu hedefe ulaşmak için belirlenen alt hedefler ise, kadınlara ve kız çocuklarına yönelik her türlü ayrımcılığın her yerde sona erdirilmesi, şiddetin her türünün ortadan kaldırılması, çocuk evliliği, erken yaşta zorla evlendirilme gibi uygulamaların ortadan kaldırılması, kadınların siyasi, ekonomik ve sosyal hayatın karar verme süreçlerine tam ve etkin bir biçimde katılımları, ekonomik kaynaklara ulaşabilme, mülk sahibi olabilme gibi tedbirleri kapsamaktadır (UN, 2015).

Kadınlara yönelik cinsiyet ayrımcılığı düzeyi ülkelerin gelişme düzeylerine göre farklılık göstermektedir. Örneğin gelişmiş ülkelerde cinsiyet ayrımcılığı, genellikle çalışma yaşamında ortaya çıkmakta (işe alınma, terfi, ücret gibi) iken, gelişmekte olan ülkelerde çalışma yaşamındaki bu alanların yanında daha çok şiddete uğrama ve eğitim olanaklarından daha az yararlanma gibi daha temel alanlarda ortaya çıkmaktadır (Demirbilek, 2007:25).

Tablo 1: Türkiye’deki 81 İl İçin, Sosyo Ekonomik Gelişme Sırası ve Yerel Düzeyde Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Endeksi Arasındaki Korelasyon Testi Sonuçları (Pearson Correlation Test)	
	Yerel Düzeyde Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Endeksi (2015)
İllerin Sosyo-Ekonomik Gelişme Sırası (2011)	0,759**
Sig. (2-tailed)	0,000
N	81
** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed)	
Kaynak: *İllerin Sosyo-Ekonomik Gelişme Sırası; T.C. Kalkınma Bakanlığı (2013), İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması (SEGE-2011)’den, *Yerel Düzeyde Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Endeksi; Kavas Urul, Asmin (2016), 81 İl İçin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Karnesi – 2016’dan alınmıştır.	

Analizler SPSS paket programı kullanılarak yapılmıştır.

Fakat hangi alanda ortaya çıkarsa çıksın cinsiyet eşitsizliği toplumsal kalkınmanın önündeki önemli engellerin başında gelmektedir. Aşağıdaki tabloda Türkiye’de ki 81 ilin cinsiyet eşitsizliği endeksleri ile illerin sosyo-ekonomik gelişme düzeyi sıraları arasındaki korelayon görülmektedir.

Korelasyon analizlerinde değişkenler arasındaki ilişkinin düzeyini korelasyon katsayısının mutlak değeri belirlerken, yönünü ise rakamların işareti belirlemektedir. Eğer korelasyon katsayısının mutlak değeri 0,65-0,84 arasında ise kuvvetli veya yüksek ilişki olduğu kabul edilmektedir (Ural ve Kılıç, 2006). Tablo 1’de görüldüğü gibi, illerin sosyo ekonomik gelişme sıraları ile yerel düzeyde toplumsal cinsiyet eşitsizliği endeksleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki ($p < 0,01$) bulunmuştur. Korelasyon katsayısının yaklaşık 0,76 çıkması ise, illerdeki cinsiyet eşitsizliği endeksi ile sosyo ekonomik gelişme sırası arasında doğru yönlü kuvvetli bir ilişki olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla, İllerdeki cinsiyet eşitsizliği endeksi yükseldikçe (cinsiyet eşitsizliği arttıkça), iller sosyo ekonomik gelişme açısından daha gerilerde kalmaktadır. Bu sonuç sadece ulusal düzeyde değil bölge ya da il düzeyinde de cinsiyet eşitsizliğinin ekonomik gelişmeyi olumsuz etkilediğinin göstergesi olarak değerlendirilebilir.

3.CİNSİYET EŞİTSİZLİĞİNİN ÖLÇÜMÜNDE KULLANILAN ÖNEMLİ ENDEKSLER BAĞLAMINDA TÜRKİYE’DE CİNSİYET EŞİTSİZLİĞİ

Günümüzde cinsiyet eşitsizliği ekonomik kalkınmanın önünde bir engel olarak görülmekte olup, ülkeler cinsiyet eşitsizliğini azaltıcı politikalar uygulamaktadır. Bu nedenle cinsiyet eşitsizliğini ölçmek için oluşturulan endeksler önemli hale gelmiştir. Cinsiyet eşitsizliğinin ölçümünde genellikle kadınların, ekonomi, sağlık, eğitim ve siyasal alanlardaki durumları dikkate alınmaktadır.

Örneğin Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP)’nin İnsani Gelişme Raporlarında, Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Endeksi (Gender Inequality Index) kullanılmakta olup bu endeks; kadınlar ve erkekler arasındaki eşitsizliği; *üreme sağlığı, güçlendirme ve iş gücü piyasası* gibi üç boyutta yansıtan bileşik bir ölçüdür (UNDP, 2015a:227). Sağlık boyutu; anne ölüm oranı ve ergen doğurganlık oranı ile, güçlendirme boyutu; her bir cinsiyetin parlamentoda sahip olduğu koltuk oranı ve en az orta öğrenime devam etme seviyeleri ile çalışma

boyutu; yine her iki cinsiyetin iş gücüne katılımları ile ölçülmektedir (UNDP, 2015c).

Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Endeksi, ülkelerde sağlık, güçlendirme ve iş gücü piyasası alanlarında var olan toplumsal cinsiyet eşitsizliklerine ışık tutmakta olup, hükümetlerin bu alandaki ilerlemeleri daha iyi anlamalarına yardımcı olmaktadır. Eğer bileşenlerin göstergeleri iyi analiz edilebilirse, kritik politika müdahalelerine ihtiyaç duyulan alanlar kolayca tespit edilebilmektedir (UNDP, 2015b). Endeks değeri sıfır ile bir arasında değerler almakta olup, sıfıra yaklaşması eşitsizliğin azaldığını, bire yaklaşması ise arttığını ifade etmektedir. Türkiye, 2014 verilerine göre oluşturulan 2015 yılı İnsani Gelişme Raporuna göre, cinsiyet eşitsizliği endeksinde 0,359'luk endeks değeri ile 155 ülke arasında 71. sırada yer almıştır (UNDP, 2015a).

Benzer şekilde Dünya Ekonomik Forumu tarafından 2006 yılından itibaren yayımlanan Küresel Cinsiyet Uçurumu Endeksi, erkekler ve kadınlar arasındaki cinsiyet ayrımını, *ekonomik katılım ve fırsat, eğitim düzeyi, sağlık ve sağkalm, politik güçlenme* gibi dört alt endeks kapsamında değerlendirmektedir. Endeks değerinin, 0'a yakın olması cinsiyet uçurumunun (eşitsizliğinin) arttığını, 1'e yakın olması ise azaldığını göstermektedir. Türkiye, 2015 yılı itibariyle, küresel cinsiyet uçurumu endeksine göre 145 ülke arasında 0,624 endeks değeri ile 130. sırada yer almaktadır (World Economic Forum, 2016).

Türkiye 2015 yılı itibari ile (Satın Alma Gücü Paritesine Göre GSYH), dünyanın 17. büyük ekonomisine sahip bir ülkedir (T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı, 2016:5). Buna karşın cinsiyet eşitsizliği açısından, Dünya Ekonomik Forumu verilerine göre, 145 ülke arasında 130. sırada yer alması, UNDP verilerine göre 155 ülke arasında 71. sırada yer alması, Türkiye'nin, ekonomik gücünü önemli bir sosyal kalkınma göstergesi olan cinsiyet eşitliğine tam olarak yansıtamadığını göstermektedir. Bu nedenle Kastamonu İli düzeyinde cinsiyet eşitsizliğinin analizine yönelik olan bu çalışma, sorunun çözümüne yönelik ülke düzeyinde izlenecek politikalara rehber olabilmesi nedeniyle önemlidir.

4.METERYAL VE YÖNTEM

TEPAV, 2014 yılında birincisini yayımladığı “81 İl İçin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Karnesi” isimli raporunu, 2016 yılında güncellemiştir. Cinsiyet eşitliği konusunda ülkeler arası yapılan sıralamaların ülke içi durumu anlamada yetersiz kalması nedeniyle, bu rapor ile Türkiye'deki illerin kadın erkek eşitliği

konusundaki mevcut durumlarını ortaya koymak, bu bağlamda diğer iller ile karşılaştırma yapmak ve sonuç olarak bu konuda alınması gerekli sosyal politika tedbirlerine yol göstermek amaçlanmıştır. Bu çalışmada, İllerin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Karnesi, Birleşmiş Milletler Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Endeksinin Türkiye'deki illere uyarlanması ile oluşturulmuştur. Bu kapsamda endeksin oluşturulmasında il düzeyinde *sağlık, parlamentoda temsiliyet, eğitim, işgücüne katılım* olmak üzere dört temel göstergeden yararlanılmıştır. Bu göstergelerden sağlık boyutu; anne ölüm oranı ve ergen doğurganlık oranı ile temsiliyet boyutu; çalışma yerel düzeyde olduğu için parlamento yerine her iki cinsiyetin belediye meclisindeki temsiliyet oranları ile, eğitim boyutu; her iki cinsiyetin illerdeki orta ve yüksek öğrenime devam etme seviyeleri ile çalışma boyutu ise, yine her iki cinsiyetin illerdeki iş gücüne katılım oranları ile ölçülmüştür. Endeks sıfır ile bir arasında değerler almakta olup, 0'a yakınlık, kadın ve erkeğin eşitliğini gösterirken, 1'e yakınlık değeri ise iki cinsiyet arasındaki eşitsizliği ifade etmektedir (Kavas Urul, 2016).

Kastamonu İlinin cinsiyet eşitsizliği açısından durumunun analizinde, TEPAV'ın 2016 yılında yayımladığı “*81 İl İçin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Karnesi*” isimli raporunun verileri temel alınmış olup, İlin cinsiyet eşitsizliğindeki durumu literatüre uygun olarak, temsiliyet, sağlık, eğitim ve istihdam olmak üzere dört alanda değerlendirilmiştir. Konunun daha derinlemesine analizi için yapılan değerlendirmelerde; TEPAV'ın verilerinin yanısıra TÜİK, İŞKUR, YSK, Kalkınma Bakanlığı gibi kurumların verileri de kullanılmıştır. Analizler için oluşturulan tablolarda araştırma konumuz olan *Kastamonu İline* ait veriler yanında, hem sosyo-ekonomik gelişme açısından hem de cinsiyet eşitsizliği açısından en iyi konumdaki *İstanbul iline* ait veriler, sosyo-ekonomik gelişme açısından 47. sıradaki Kastamonu İlinde bir sıra geride yani 48. sırada bulunan *Bartın iline* ait veriler ve *Türkiye ortalamasına* ait verilere yer verilmiştir. Analizlerde İlin, özellikle Türkiye ortalamasına göre daha kötü durumda olduğu göstergeler öncelikle ele alınması gereken alanlar olarak belirlenmiştir.

5.BULGULAR

5.1.Kastamonu İlinin Genel Durumu

Tablo 2'de görüldüğü gibi, İllerin sosyo-ekonomik gelişme sıralamasında 47. sırada olan Kastamonu İli cinsiyet eşitsizliği açısından 37. sıradadır. Yukarıda yapılan korelasyon analizinde sosyo-ekonomik gelişme ile cinsiyet eşitsizliği

arasında güçlü bir ilişki çıktığı düşünülürse, Kastamonu İlinin, cinsiyet eşitsizliği sırası, sosyo-ekonomik gelişme düzeyi sırasına göre daha iyi bir konumdadır. Buna karşın, Kastamonu İline göre sosyo-ekonomik gelişme düzeyi daha düşük Bartın ili cinsiyet eşitsizliği açısından 30. sırası ile Kastamonu İline göre daha iyi konumdadır.

Cinsiyet eşitsizliğinin belirleyicileri açısından ise; temsiliyeti ifade eden belediye genel meclisinde kadın oranı açısından Kastamonu İli, hem Türkiye ortalamasının hem de İstanbul ve Bartın illerinin gerisindedir. Ergen doğurganlık oranı ve anne ölüm oranı açısından Kastamonu İli Türkiye ortalamasına göre daha iyi olmasına karşın İstanbul İlinin gerisindedir. Kadın kayıtlı istihdam oranı, Türkiye ortalamasından yüksek olmasına karşın, İstanbul ve Bartın illerinin gerisindedir. En az orta öğretim mezunu kadın oranı hem Türkiye ortalamasının hem de İstanbul ilinin gerisindedir.

Dolayısıyla Türkiye ortalamasının altında kalınan ve öncelikle ele alınması gereken iki alan mevcut olup bunlar; temsiliyeti ifade eden, belediye genel meclisinde kadın oranı ile eğitim alanını ifade eden, en az orta öğretim mezunu kadın oranıdır.

Tablo 2: Kastamonu İlinin Cinsiyet Eşitsizliği (2015) ve Sosyo- Ekonomik Gelişme Durumu (2011)

İller	Belediye Genel Meclisinde Kadın Oranı (Yüzde)*	Toplam doğumlar içinde Ergen doğurganlık 19 yaş altı (binde)*	Anne ölüm oranı (100.000 canlı doğumda) bölgesel düzeyde*	Kadın kayıtlı istihdam*	Erkek kayıtlı istihdam (il)*	En az ortaöğret. mezunu kadın oranı (25 yaş ve üstü)*	Yerel Düzeyde Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Endeksi*	Yerel Düzeyde Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Endeksi Sıralaması*	İllerin Sosyo- Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması**
İstanbul	17,2	39,27	8,3	26,76	54,15	32	0,268	1	1
Kastamonu	7,84	51,75	14,1	14,94	45,09	12,95	0,443	37	47
Bartın	9,09	68,27	14,1	15,77	40,25	12,21	0,425	30	48
Türkiye Ortalaması***	9,96	68,46	16,41	14,41	40,40	17,79	0,45		

Kaynak:

* Kavas Urul, Asmin (2016), 81 İl İçin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Karnesi – 2016’dan,

**T.C. Kalkınma Bakanlığı (2013), İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması (SEGE-2011)’den alınmıştır.

***81 ile göre aritmetik ortalama alınarak hesaplanmıştır.

5.2.Temsiliyet

Kastamonu İlinde, temsiliyet bağlamında önemli düzeyde erkek ağırlığı hakimdir. Yüksek Seçim Kurulu seçim arşivine göre, 30 Mart 2014 Mahalli İdareler seçimlerinde Kastamonu İli ve İlçelerindeki belediye başkanlığını kazanan tüm adaylar erkektir. Yine il genel meclisi üyeliklerini kazanan 45 adayın tamamı erkektir. Belediye meclis üyeliklerini kazanan 204 adaydan, sadece 16'sı kadın olup, bu oran Tablo 2'de görüldüğü gibi yaklaşık %7,84'ü oluşturmaktadır (YSK, 2014).

Oysaki, TEPAV'ın cinsiyet eşitliği çalışmasında da belirtildiği gibi, iller arasındaki sıralamaları değiştiren en önemli faktör kadınların belediye meclisindeki temsil oranlarındaki değişimdir. Çünkü diğer göstergeler olan, sağlık, eğitim ve istihdam göstergelerinde yaşanan değişimler, temsiliyet kadar güçlü ve hızlı bir etki yaratmamaktadır (Kavas Urul, 2016:8).

5.3. Sağlık

Hem UNDP'nin cinsiyet eşitsizliği endeksinde, hem de bu endeksi baz alan TEPAV'ın çalışmasında, cinsiyet eşitsizliğinin sağlık boyutunda; ergen doğurganlık oranı (19 yaş altı) ve anne ölüm oranları dikkate alınmaktadır.

Tablo 3'de, 2015 yılı itibari ile annenin yaş grubuna göre ergen doğurganlık oranları yer almaktadır. Kastamonu İlinde 19 yaş altı olarak ele alınan ergen doğurganlık oranı Türkiye geneline ve Bartın İline göre daha iyi konumdadır.

Anne Yaş Aralığı	15'den az	15-17	18-19
Türkiye	0,02	1,34	4,59
Istanbul	0,01	0,67	3,01
Bartın	0,00	1,09	4,20
Kastamonu	0,00	0,77	3,81

Kaynak: TÜİK, Bölgesel İstatistikler, Demografi, Annenin Yaş Grubuna Göre Doğumlar, (<https://biruni.tuik.gov.tr/bolgeselistatistik/tabloyilSutunGetir.do?durum=yillariGetir&menuNo=418&altMenuGoster=0&tabloNo=285>, Erişim tarihi:13.06.2016)'dan alınarak toplam doğumlar içindeki yüzde oranına göre hesaplanmıştır.

T.C. Sağlık Bakanlığı (2015), Sağlık İstatistikleri Yıllığı 2014'de, anne ölüm oranları bölge düzeyinde oluşturulmuş olup, il düzeyinde mevcut değildir. Bölge düzeyindeki verilerden hareket ederek il düzeyindeki verileri elde eden TEPAV'a

ait veriler Tablo 2’de görülmektedir. İldeki anne ölüm oranı Türkiye ortalamasının altında olmasına karşın İstanbul’un üzerinde kalmıştır.

Konu ile ilgili olarak TÜİK’in İl düzeyinde yayımladığı kaba ölüm hızı istatistikleri baz alınarak değerlendirme yapılabilir. Türkiye’de il düzeyinde kaba ölüm hızı incelendiğinde, 2015 yılında kaba ölüm hızının en yüksek olduğu il binde 10 ile Kastamonu İlidir. Bunu düzey 2’ye göre aynı bölgede yer aldığı, binde 9,9 ile Sinop, binde 9 ile Çankırı illeri izlemektedir (TÜİK, 2016a). Bu durumu destekler bir diğer bulgu da yine TÜİK (2016b)’in “İllerde Yaşam Endeksi 2015” yayınında görülmektedir. Bu çalışmada Kastamonu İlinin doğuştan beklenen yaşam süresi açısından Türkiye ortalamasının gerisinde kaldığı görülmekte olup, bu sonucun önemli nedenlerinden birisi yine aynı çalışmada görülen Kastamonu İlinde hekim başına düşen hasta sayısının, Türkiye ortalamasının çok üzerinde olmasıdır (Kandemir ve Kürkcü, 2016).

5.4. Eğitim

Tablo 2’de Kastamonu İlinde, en az ortaöğretim mezunu kadın oranının, Türkiye ortalamasının oldukça altında kaldığı görülmektedir. Aşağıda görülen Tablo 4 yardımı ile Kastamonu İlinin eğitim durumu biraz daha ayrıntılı analiz edilebilir. Kastamonu İlinde okuma yazma bilmeyenlerin içinde kadınların oranı Türkiye genelinde olduğu gibi daha yüksektir. Diğer tüm eğitim kademelerinde ise yine Türkiye genelinde olduğu gibi kadın oranı erkek oranına göre daha düşüktür. Burada karşılaştırma açısından dikkat çekici husus cinsiyet eşitsizliği hesaplamalarında esas alınan, orta öğretim olarak ifade edilen lise ve dengi okul mezunları ile üzerindeki eğitim seviyelerinde bulunan kadınların il düzeyindeki oranı, Türkiye ortalamasına göre daha düşüktür. Bu veriler yukarıda da belirtildiği üzere Kastamonu İlinde cinsiyet eşitsizliğini azaltmak için eğitimin öncelikle ele alınması gerektiğinin göstergesidir.

Eğitim Durumu (%)	Türkiye	Kastamonu	Bartın	İstanbul
Okuma yazma bilmeyenlerin içinde kadın oranı (%)	84	82	79	85
Okuma yazma bilmeyenlerin içinde erkek oranı (%)	16	18	21	15
İlköğretim mezunlarının içinde kadın oranı (%)	43	46	43	42
İlköğretim mezunlarının içinde erkek oranı (%)	57	54	57	58
Lise veya dengi mezunlarının içinde kadın oranı (%)	43	39	41	45
Lise veya dengi mezunlarının içinde erkek oranı (%)	57	61	59	55
Yükseköğretim veya fakülte mezunlarının içinde kadın oranı (%)	45	42	42	49

Yüksekokul veya fakülte mezunlarının içinde erkek oranı(%)	55	58	58	51
Yüksek lisans mezunlarının içinde kadın oranı(%)	42	40	35	45
Yüksek lisans mezunlarının içinde erkek oranı (%)	58	60	65	55
Doktora mezunlarının içinde kadın oranı (%)	40	38	35	43
Doktora mezunlarının içinde erkek oranı (%)	60	62	65	57

Kaynak: TÜİK, Bölgesel İstatistikler, Eğitim, Eğitim durumuna göre nüfus (15 yaş ve üzeri), (<https://biruni.tuik.gov.tr/bolgeselistatistik/tabloyilSutunGetir.do?durum=yillariGetir&menuNo=514&altMenuGoster=0&tabloNo=241>, Erişim tarihi: 10.06.2016)'den alınarak hesaplanmıştır.

5.5. İstihdam

Tablo 2’de mevcut kadın istihdam oranı incelendiğinde, Kastamonu İli kadın istihdam oranının, Türkiye ortalamasının çok az üzerinde olmasına karşın, Bartın ve İstanbul illerinin gerisinde olduğu görülmektedir. Bu gün Türkiye’de temel görevi, iş ve işçi bulma hizmetleri olan İŞKUR verileri yardımıyla Kastamonu İlinin durumu daha açık şekilde analiz edilebilir.

Aşağıdaki Tablolar 5 ve 6’da, İŞKUR’a kayıtlı işgücü ve işsiz sayıları görülmektedir. Kayıtlı kadın işgücü oranı açısından Kastamonu İli, Türkiye geneline göre daha iyi durumda iken İstanbul ile aynı düzeydedir. Buna karşın, kayıtlı işsizler arasında kadınların oranı, hem Türkiye hem de İstanbul ortalamasına göre daha kötüdür. Kadınlarda, kayıtlı işsizlik oranının yüksek oluşu kadın istihdam oranının düşük görünmesine neden olmaktadır.

Tablo 5: 2015 Yılı Sonu İtibariyle Kayıtlı İş Gücü

İller	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek Oranı (%)*	Kadın Oranı (%)*
Bartın	10.530	7.943	18.473	57	43
İstanbul	523.442	342.978	866.420	60	40
Kastamonu	16.076	10.752	26.828	60	40
Türkiye Toplamı	3.405.616	2.168.177	5.573.793	61	39

Kayıtlı İşgücü: İş arayanlardan aktif kayıtlarda yer alanların tümünü ifade etmektedir.

*Kadın ve erkek oranları tablodaki verilere göre hesaplanmıştır.

Kaynak: İŞKUR İstatistikleri, Yıllık İstatistik Bültenleri, <http://www.iskur.gov.tr/tr-tr/kurumsalbilgi/istatistikler.aspx#dltop>, Erişim tarihi: 13.06.2016.

Tablo 6: 2015 Yılı Sonu İtibariyle Kayıtlı İşsizler

İller	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek Oranı (%)*	Kadın Oranı (%)*
Bartın	3.058	3.522	6.580	46	54
İstanbul	167.285	142.518	309.803	54	46
Kastamonu	4.315	5.059	9.374	46	54
Türkiye Toplamı	1.124.811	1.003.684	2.128.495	53	47

*Kadın ve erkek oranları tablodaki verilere göre hesaplanmıştır.

Kaynak:İŞKUR İstatistikleri, Yıllık İstatistik Bültenleri, <http://www.iskur.gov.tr/tr-tr/kurumsalbilgi/istatistikler.aspx#dltop>, Erişim tarihi: 13.06.2016.

6.SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Toplumsal kalkınmanın önündeki engellerin en önemlilerinden birisi olan cinsiyet eşitsizliğinin azaltılması dünya ülkeleri için önemli bir gündem olup, bu husus gerek Bin Yıl Kalkınma Hedeflerinde, gerekse Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinde özellikle ele alınmıştır.

Türkiye, 2015 yılı için dünyanın en büyük 17. ekonomisi olmasına karşın, cinsiyet eşitsizliğinin ölçümünde kullanılan endeksler açısından oldukça gerilerde kalmaktadır. Kalkınmanın ekonomi ayağındaki bu başarının, kalkınmanın bir diğer ayağı olan sosyal alanın göstergelerinden cinsiyet eşitliğine yansıtılamaması önemli bir sorundur.

Ülke genelindeki bu sorunun çözümü için bölgesel analizlere de ihtiyaç duyulması nedeniyle Kastamonu İli özelinde yapılan bu çalışma ile, ilin cinsiyet eşitsizliği yönünden görece daha başarısız olduğu alanlar ortaya konulmaya çalışılmıştır.

TEPAV'ın 2016 yılı cinsiyet eşitsizliği endeksine göre, 37. sırada bulunan Kastamonu İlinin cinsiyet eşitsizliğinin belirleyicileri açısından Türkiye ortalamasının altında kaldığı, dolayısıyla öncelikle ele alınması gereken iki alan; temsiliyeti ifade eden, belediye genel meclisinde kadın oranı ve eğitim alanının göstergesi olan, en az orta öğretim mezunu kadın oranıdır. Bu bağlamda partilerin kadın aday göstermeleri hem Türkiye hem de Kastamonu İli bağlamında teşvik edilmelidir. Eğitim alanında ise, zorunlu eğitimin 12 yıla çıkartılmasıyla genç kesim için bu sorun çözülmüştür. Fakat 12 yıllık zorunlu eğitime tabi olmamış, bu nedenle eğitim düzeyi düşük kalmış ve hatta lise mezunu olmasına karşın üniversite eğitimi almak isteyen kadınlar için lise ve üniversite düzeyinde uzaktan

eğitim uygulamalarının yaygınlaştırılarak kadınların bu konuda teşvik edilmesi izlenebilecek bir yoldur.

Cinsiyet eşitsizliğinin diğer belirleyicisi olan kadın istihdamında, Kastamonu İli, Türkiye ortalamasının çok az üzerinde olmasına karşın, hem Bartın hem de İstanbul illerinin gerisindedir. Bu konuda kadın istihdamı teşvik edilmeli özellikle İŞKUR verileri bağlamında kadınlarda kayıtlı işsizlik oranının Türkiye ortalamasına göre neden yüksek olduğu, tespit edilmelidir. Yine bir diğer eşitsizlik göstergesi olan sağlık alanında; ergen doğurganlık oranlarının düşürülmesi için gençler bilinçlendirilmeli, ildeki hastane ve doktor sayılarının artırılması sayesinde genel ölüm oranları ve dolayısıyla anne ölüm oranlarının daha da düşürülmesi için çaba harcanmalıdır.

KAYNAKLAR

Demirbilek, Sevda (2007), “*Cinsiyet Ayırmacılığının Sosyolojik Açıdan İncelenmesi*”, Finans Politik & Ekonomik Yorumlar 2007, Cilt: 44 Sayı:511, ss. 12-27.

Eşkinat, Rana (2015), “*Binyıl Kalkınma Hedeflerinden Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerine*”, [From Millennium to Sustainable Development Goals], Paper prepared for the EY International Congress on Economics II "GROWTH, INEQUALITY AND POVERTY" Ankara, November 5-6, 2015, http://ekonomikyaklasim.org/eyc2015/userfiles/downloads/_Paper%2034.pdf, Erişim tarihi: 01.06.2016.

İŞKUR İstatistikleri, *Yıllık İstatistik Bültenleri (2015 Yıllık Tabloları)*, <http://www.iskur.gov.tr/tr-tr/kurumsalbilgi/istatistikler.aspx#dltop>, Erişim tarihi: 13.06.2016.

Kandemir, Orhan ve Murat Kürkcü (2016), “*Bir Refah Göstergesi Olan “Yaşam Endeksi” Bağlamında Kastamonu İlinin Değerlendirilmesi*”, I. Uluslararası Abana Sempozyumu, 20-21 Mayıs 2016, Abana/Kastamonu.

Kavas Urul, Asmin (2016), “*81 İl İçin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Karnesi – 2016*”, TEPAV (8 Mart 2016),

http://www.tepav.org.tr/upload/files/1458142029.81_Ilin_Toplumsal_Cinsiyet_Esitligi_Karnesi.pdf, Erişim tarihi:09.06.2016.

T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilâtı Müsteşarlığı (DPT) ve Birleşmiş Milletler Mukim Koordinatörlüğü (2010), *Binyıl Kalkınma Hedefleri Raporu Türkiye 2010*, Ankara.

<http://www.tr.undp.org/content/turkey/tr/home/library/mdg/mdgreportTurkey2010.html>, Erişim Tarihi: 30.05.2016.

T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı (2016), *Ekonomi Sunumu*, https://www.hazine.gov.tr/File/?path=ROOT%2f1%2fDocuments%2fSayfalar%2fEkonomi_Sunumu.pdf, Erişim tarihi: 15.06.2016.

T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM) (2008), *Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı (2008-2013)*, Ankara,

<http://www.huksam.hacettepe.edu.tr/Turkce/SayfaDosya/TCEUlusaleylemplani.pdf>, Erişim tarihi: 15.06.2016.

T.C. Kalkınma Bakanlığı (2013), *İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması (SEGE-2011)*, Bölgesel Gelisme ve Yapısal Uyum Genel Müdürlüğü, Ankara,

http://www.ab.gov.tr/files/ardb/evt/2_turkiye_ab_iliskileri/2_2_adaylik_sureci/2_2_8_diger/tckb_sege_2013.pdf, Erişim tarihi: 15.06.2016.

T.C. Sağlık Bakanlığı (2015), *Sağlık İstatistikleri Yıllığı 2014*, Sağlık Araştırmaları Genel Müdürlüğü, Ankara.

http://ekutuphane.sagem.gov.tr/kitaplar/saglik_istatistikleri_yilligi_2014.pdf, Erişim tarihi: 15.06.2016.

T.C. Yüksek Seçim Kurulu (YSK) (2014), *Mahalli İdareler Genel Seçimleri Arşivi*, 30 Mart 2014 Mahalli İdareler Genel Seçimleri, http://www.ysk.gov.tr/ysk/faces/HaberDetay?training_id=YSKPWCN1_4444004534

http://www.ysk.gov.tr/ysk/faces/HaberDetay?training_id=YSKPWCN1_4444004534&_afLoop=166348746662453&_afWindowMode=0&_afWindowId=11csxixnkj_1#%40%3F_afWindowId%3D11csxixnkj_1%26_afLoop%3D166348746662453%26training_id%3DYSKPWCN1_4444004534%26_afWindowMode%3D0%26_adf.ctrl-state%3D11csxixnkj_40, Erişim tarihi: 14.06.2016.

TÜİK (2016a), *Ölüm İstatistikleri 2015*, 28 Nisan 2016 tarih ve 21522 sayılı Haber Bülteni, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=21522>, Erişim tarihi: 14.06.2016.

TÜİK (2016b), *İllerde Yaşam Endeksi, 2015*, 22 Ocak 2016 tarih ve 24561 sayılı Haber Bülteni, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=24561>, Erişim tarihi: 15.05.2016.

TÜİK, Bölgesel İstatistikler, Demografi, *Annenin Yaş Grubuna Göre Doğumlar*, <https://biruni.tuik.gov.tr/bolgeselistatistik/tabloYilSutunGetir.do?durum=yillariGetir&menuNo=418&altMenuGoster=0&tabloNo=285>, Erişim tarihi:13.06.2016.

TÜİK, Bölgesel İstatistikler, Eğitim, *Eğitim Durumuna Göre Nüfus (15 yaş ve üzeri)*, <https://biruni.tuik.gov.tr/bolgeselistatistik/tabloYilSutunGetir.do?durum=yillariGetir&menuNo=514&altMenuGoster=0&tabloNo=241>, Erişim tarihi: 10.06.2016.

United Nations (UN) (2014), *The Millennium Development Goals Report 2014*, <http://www.un.org/millenniumgoals/2014%20MDG%20report/MDG%202014%20English%20web.pdf>, Erişim Tarihi: 30.05.2016.

United Nations (UN) (2015), *Transforming Our World:The 2030 Agenda For Sustainable Development*, A/ RES/70/1, <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/21252030%20Agenda%20for%20Sustainable%20Development%20web.pdf>, Erişim tarihi: 02.06.2016.

UNDP (2015a), *Human Development Report 2015:Work for Human Development*, http://hdr.undp.org/sites/default/files/2015_human_development_report.pdf, Erişim tarihi:03.06.2016.

UNDP (2015b), *2015 İGR, Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Endeksi (TCEE), Sıkça Sorulan Sorular*, http://www.tr.undp.org/content/turkey/tr/home/library/human_development/human-development-report-2015.html, Erişim tarihi: 03.06.2016.

UNDP (2015c), *Human Development Report 2015: Work for Human Development, Technical Notes*, http://hdr.undp.org/sites/default/files/hdr2015_technical_notes.pdf, Erişim tarihi:03.06.2016.

Ural, Ayhan ve İbrahim Kılıç (2006), *Bilimsel Araştırma Süreci ve SPSS ile Veri Analizi*, Detay Yayıncılık, Genişletilmiş 2. Baskı, Ankara.

SOSYAL VE BEŐERİ BİLİMLERİ DERGİSİ
Cilt 8, Sayı 2, 2016 ISSN: 1309 -8039 (Online)

World Economic Forum (2016), *The Global Gender Gap Report 2015*,
<http://www3.weforum.org/docs/GGGR2015/cover.pdf>, Erişim tarihi:15.06.2016.

Internet Kaynakları

<http://unesco.org.tr/dokumanlar/duyurular/skh.pdf>, Erişim tarihi: 15.06.2016.